

Veiskillet i læren om troens rettferdighet

Hva har Kristus gjort, som Gud av nåde tilregner troen til rettferdighet for ham? *Hva* begrunner troens visshet om å ha evig liv og være frelst fra Guds vrededom over sine fiendemakter og alt ondt? Enten har Gud fullført sitt frelsesverk for alle - med løfte om frelse for hver den som tror, eller henvist oss til sin hensikt – at Gud vil frelse meg på visse vilkår.

Spørsmålene utfordrer bekjennelsestro lutherdom, stilt overfor moderne ekumenisme, evangelikal protestantisme og kirkefelleskap som er lutherske av *formalitet*. Vi er kalt til å bekjenne apostelordets lære for menneskenes skyld, og dermed opprettholde det veiskille som består inntil Dommens dag. Alle kristne synes enige om at Gud vil fornyelse og virker den. Det er ikke her det store skillet går. Skillet blir avslørt med to spørsmål:

(1) Hva er **årsaken** til synders frifinnelse til evig liv hos Gud, når Guds hellige lov fordømmer synderen til evig død borte fra Gud? Svaralternativet er dette:

Enten er Guds Sønnens stedfortredende lydighet, godtgjøring og forbønn eneste årsak til frifinnelsen, *eller* Guds hensikt om frifinnelse med *forbehold* om gjerninger - også viljens forvandling og gjerninger gjort i tro. *Enten* er årsaken til Guds rettferdig-erklæring Kristi lidende lydighet i alles sted, *eller* en frifinnelse med forbehold om synders fornyelse i en frelsesprosess.

Er Kristi fullbrakte verk årsaken, mottar troen den frelse som våre gjerninger utelukker.

(2) **Ved** hvilket **middel** mottar vi evangeliets løfter og anvender dem, enhver på seg selv? Svaralternativ: Ved tro eller gjerninger.

Til den ene siden går de som søker *utenfor* seg selv . De erkjenner hva Guds ord sier om arvesyndens motstand i menneskets innerste, men stoler på Kristi, Guds Sønnens lidende lydighet i alles sted, og mottar frifinnelsen meddelt gjennom evangeliet og sakramentene. Frifinnelsens årsak er *eksklusiv*. Den utelukker oss. Begrunnelsen er det helbibelske vitnesbyrd om Guds utvelgelse og nådepakter, hvor de mange direkte utsagn bekrefter hverandre i en bevitnet Jesus-historie.

Til den andre siden går de som søker *innover* i seg selv – i spekulasjon og erfaring. De nedtoner eller overser bibelord om menneskenaturens motstand mot Gud, og svarer at Kristi forsoningsverk ”for oss” hører sammen med Kristi gjerning ”i oss”. De legger avgjørende vekt på erfaringsbevis om Kristi gjerning ”i oss” (*inklusivt*). Her er begrunnelsen generelle prosessteorier om forvandlingsnåden. Den teoretiske tilnærming ser bort fra bibelord om Guds nådepakt og utvelgelse, og gjør det mulig å tilpasse evangeliet til omstendighetenes krav eller forventninger. Karakteristisk er tilslørende språkbruk med begrepsglidninger på lovreligionens grunn. Tankegangen er allmenreligiøs og begrunnelsen tenderer mot opplevelsesmystikk.

Hvis rettferdigerklæringen skjer med forbehold om fornyelse i en frelsesprosess, må meningen være den som **Romerkirkens Tridentinerkonsil** fastslo (år 1547): - ”våre gode gjer-

ninger tjener til å bevare frelsen, eller at den mottatte troens rettferdighet - eller til og med troen selv, helt eller delvis blir *oppretholdt og bevart ved våre gode gjerninger*".¹ Sitatet gjaldt den gang en avsporing i det lutherske miljø under skinn av nytestamentlig tro (den majoritistiske strid). Avsporingen frister kristne i tidens løp, tross Jesu varselrop mot farisèernes lære om menneskets evner og muligheter for Gud til å medvirke i frelsen (Mt 16:6).

Vatican 2

Konsilet stadfestet Tridentinums lære, at et menneske når fram til frelse "ved troen, dåpen og overholdelsen av budene" (Lumen gentium § 24. Kursiv her. = Romerkirkens katekisme (1993) § 2068). Her er det ikke tale om tillit til Guds løfte, eller om den frifinnelse (syndenes forlatelse) som gjelder hele veien på grunn av Kristi lidelse, død og oppstandelse – ikke bare i begynnelsen, men underveis og ved slutten.

Romerkirken forstår rettferdiggjørelsen som "et samarbeid mellom Guds nåde og menneskets frihet. Mennesket gir sin trostilslutning til Guds Ord, som på sin side maner mennesket til omvendelse, og i kjærlighetens samarbeid med den Hellige Ånds tilskyndelse som går forut for mennesket og bevarer det" (samme § 1993). Rettferdiggjørelsen er her forstått som en prosess, hvor Guds forvandlingsnåde samarbeider med den frie vilje og hjelper mennesket til å heve seg til rettferdighet for Gud.

Denne allmenreligiøse tankegangen fikk i løpet av 1990-årene offisiell tilslutning i en rekke kirker på protestantisk hold, blant dem representanter for moderne lutherdom, blant dem Den norske kirke. Nedenstående sitater er tatt fra ekumeniske dokumenter som Den norske kirke har gitt sin tilslutning gjennom Kirkemøtets nesten enstemmige vedtak.

Leuenberg-konkordien 1973

Pkt 10: "Den som setter sin lit til evangeliet, er for Kristi skyld rettferdiggjort for Gud og frigjort fra lovens anklage. Han lever i daglig omvendelse og fornyelse sammen med menigheten, i lovprisning av Gud og i tjeneste for nesten, i forvissning om at Gud vil fullføre sitt herredømme. Således skaper Gud nytt liv" osv. (Kursiv her.) - Men hva er **forholdet** mellom frifinnelse og fornyelse? Tjener gjerningene til å bevare troens rettferdighet? Med en tilslørende formulering unngikk man å ta stilling til veiskillet i troens rettferdighet – dens årsak og middel.

Avtalen mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge 1994

Dåpen pkt 20 og 23: Forholdet mellom rettferdiggjørelse (frifinnelse) og helliggjørelse (fornyelse) er heller ikke her behandlet som selvstendig tema. Fremstillingen gir inntrykk av

---

¹ Sit FC SD 4:35, ad Tridentinum, sesjon 6, canon 24 og 32. Kursiv her.

ulike betoning, med rom for ”en prosessorientert tenkning /.../ i deler av luthersk kristendom” (kursiv her).

Et tradisjonsargument fikk avgjørende betydning. Med henvisning til ”vekkelseskristendom” innen Den norske kirke – og uten noe læreoppgjør fra kirkens side, ble motstridende lærdommer om rettferdiggjørelsen rangert som ”ikke /.../ kirkesplittende”.

Avtalen mellom enkelte lutherske kirker og Den anglikanske kirke

Fellesuttaalelsen fra Porvoo - med Porvoo-erklæringen 1992 (1994 (2)), pkt 32 c: - ”vi regnes som rettferdige og blir rettferdiggjort for Gud, ene og alene av nåde ved tro, på grunn av vår Herre og Frelser Jesu Kristi fortjeneste /.../ rettferdiggjørelse og helliggjørelse er sider ved den samme guddommelige handling” osv. (Kursiv her). Formuleringen var tilpasset dialogen mellom anglikanere og Romerkirken.²

Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren. Det Lutherske Verdensforbund. Det pavelige råd for fremme av kristen enhet. 1997:

Pkt 18: - ”Kristi fødsel, død og oppstandelse er både grunnlaget og forutsetningen for rettferdiggjørelsen. Derfor betyr rettferdiggjørelsen at Kristus selv er vår rettferdighet, som vi får del i gjennom Den hellige Ånd, etter Faderens vilje” ... Pkt 22: - ”Når mennesker får del i Kristus ved tro, tilregner ikke Gud dem deres synd og Gud skaper en virksom kjærlighet i dem ved Den hellige Ånd. Disse to aspektene ved Guds nådige handling må ikke skilles (fra) hverandre. De hører sammen på den måten at ved troen er mennesker forent med Kristus som i sin person er vår rettferdighet (1 Kor 1, 30), både syndenes tilgivelse og Guds frelsende nærvær.” (Kursiv her.)

Felleserklæringen gjelder et lærestykke som for lutheranere har *grunnleggende* betydning og står i forbindelse med ”alle trossannheter”. Derfor ble det nødvendig å presisere at ”katolikker ser seg bundet av flere kriterier” i budskapet om rettferdiggjørelsen (§ 18). – Disse og andre formuleringer vakte en storm av innsigelser, især fra tyske katolikker, for er den forensiske nådeforståelse (frifinnelsen) ett av kriteriene og ett av to aspekter?

Sitatene illustrerer det uovervinnelige problem, som unngås med uklare og flertydige utsagn, og med *en sidestillingsteori* som ikke fins uttalt i Nytestamentet. Problemets kjerne er ikke sammenhengen mellom rettferdiggjørelse og helliggjørelse, men forholdet mellom dem. Forskjellen mellom frifinnelse og fronyelse beror på *Guds rettferdigerklæring av synderen i Jesu Kristi, Guds Sønnens lidende lydighet*.

Reaksjonen fra katolsk hold - og særlig fra tyske katolikker, var redelig og forutsigbar. Den markerte posisjonen fra Tridentinum og Vatican 2. Det ble protestert mot formuleringer

---

² Note 19. Se spørsmålene nedenfor til Felleserklæringen....

som kunne oppfattes som konsesjoner til den *forensiske* nådeforståelse, begrunnet i Guds nådige sinnelag – favor Dei (f eks pkt 34-36).

Indirekte bidro reaksjonen til avklaring. Også moderne lutherdom opererer med syndsforlatelsens evangelium som ett av to frelseskriterier – rettferdiggjørelse og helliggjørelse. Postulat: Sønnens lidende lydighet i Jesu skikkelse “for oss” er ikke eneste årsak til synderens frifinnelse for Gud. *Også fornyelsen hører med*, som Kristus virker ved troen ”i oss”. Postulatet tjener hensikten: Kirkefelleskap begrunnet i skjønnsmessige betraktninger om tilstrekkelig enighet og rangering av læremotsetninger ”av ikke kirkesplittende karakter”.

Fra Vatikanets side ble den oppnådde enighet presisert i det såkalte ”annekset” fra 1998. *Sammenhengen* mellom rettferdiggjørelse og helliggjørelse ble beskrevet - blant annet med et par sitater fra Konkordieformelen (SD 2:65 og 4:38). Men *veiskillet går ikke i spørsmålet om sammenhengen, men i spørsmålet om årsaken og midlet til troens rettferdighet*. Med manipulerende sitatbruk søker Romerkirken å vinne tilbake ”lutheranere av formalitet”, som om enighet foreligger om rettferdiggjørelsen.

Frafalne lutheranere lot seg bløffe og takket ja til den gamle medisn: Når Guds lov åpenbarer Guds nidkjære hellighet og strenge rettferdighet, da viser også de til *nådevirkninger*. Og når samvittigheten erfarer lovens anklager og fordømmelser – som vi med våre synder har fortjent, også da viser de til *nådevirkninger*. Den oppnådde enighet gjelder frafalle lutherdom (*osiandrinsk* lutherdom) anført av Det Lutherske Verdensforbund.

Med enighet om *nådevirkninger*, unngikk man det problem som består til Dommens dag: *Romerkirken kan umulig godta ”favor Dei” med ”sola Scriptura” som kilde*. Romerkirken **må** unngå *den rett utlagte Skrift fra dens Herre*, det vil si unngå apostlenes posisjon på Jerusalem-møtet, da læren ble avgjort med skriftbevis fra Herren (Apg 15:16-18). Romerkirkens bibelutleggelse er for alltid bundet til de sideordnede åpenbaringskilder Skrift og Tradisjon, innordnet kirkens læreembete. Romerkirken kan aldri bøye seg for den rett utlagte Skrift, gitt kirken i og med det apostoliske ord fra dens Herre. Dette irreversible forhold er kristenhetens største tragedie, for alltid sementert og institusjonalisert siden Tridentinum.

Konklusjon

Sitatene i denne oversikt illustrerer ikke bare veiskillet i læren om troens rettferdighet. De illustrerer også frafallet fra den nytestamentlige tro - Guds tro. Det er den tro som de lutherske bekjennelsesskrifter bevitner på apostolisk vis med bibelord om saken - uten forbehold.

Den frafalne lutherdom *inkluderer* Guds nådevirkninger i frelsens årsak. Denne falske rommelighet underkjenner det apostoliske vitnesbyrd om Jesu person og verk, i strid med Guds vitnesbyrd da han oppreiste Kristus fra de døde på den tredje dag. «Verre enn den liberale teologi», sa professor Leiv Aalen om de kolleger som motsa apostoliske læreutsagn fra Skriftens

Herre. Dette overmot er vår falne adamsnatur. Dens herredømme er en katastrofe for prekenembetets troverdighet og evangelisk sjelesorg i modernitetens samfunn.

Gud er en forsonet Gud og omkostningene har han betalt. Evangeliet handler om mer enn Guds hensikt å ville frelse menneskene. Evangeliet handler om troens rettferdighet i Kristus Jesus og ham korsfestet, deretter om prekenembetet med de midler som Gud bruker til å forkynne frelsen og gjøre den enkelte delaktig i den - dåpen, syndsforlatelsen (absolusjonen) og alterets sakrament. Evangeliet kunngjør og meddeler troens rettferdighet, begrunnet i en bevitnet Jesus-historie “utenfor oss”, slik Skriftene har sagt.

“- av denne artikkelen avhenger alt det som vi lever og lærer mot paven, djevelen og verden. Dette må vi være fullvisse om og ikke tvile. Ellers er alt tapt og paven, djevelen og alt som er mot oss beholder seieren og får rett”, sier Luther (SA B 1:5).

Frafallet fra evangeliet om troens rettferdighet – dens årsak og middel – er stort i vår tid. Lekfolk bør stille de gamle testspørsmål i møte med “nypresten”. De har påtrengende aktualitet: Hvilken erkjennelse har han? Hvorfor preker han? Og hva gjør han når ulven kommer?

Luther påminner oss om det altavgjørende i prestens gjerning og menighetens liv: Den uforbeholdne og trofaste bekjennelse til Jesu himmelske lære: Troens rettferdighet er Kristus Jesus i hans lidelse og død for verdens synder. Begrunnelsen er Guds vitnesbyrd, som oppreiste Kristus fra de døde på den tredje dag, slik Skriftene har sagt (1 Kor 15:1-3). Noen større gledesgrunn finns ikke. Vitnesbyrdene fra de mange disippelmøter med ham gjelder kjennsgjerninger i en avsluttet Jesus-historie. Fra den Oppstandne har vi dåpbefalingen og nøklemaktens embete. På Pinsedagen framstod kirken som den nye pakts gudsfolk, slik den Oppstandne hadde sagt. Fra da av blir Guds rikes “hemmeligheter” forvaltet, og blant dem Herrens Hellige Nattverd, innstiftet i den natt han ble forrådt. Forvaltet på troskapens vilkår, er han nærværende og virksom i den forsamlede menighet. På denne grunnvoll samler han og bygger kirken til et Åndens tempel hvor mennesker blir fornyet og levendegjort til Guds ære.

Men lar vi virkningene begrunne årsaken, da må vi begrunne vår kristenstand med spekulasjon og erfaringer, agere kalkstrykere og kanskje fortvile. Da er den nytestamentlige tro gått tapt i meningsløsheter. “Men nå er Kristus oppstanden fra de døde som førstegrøden av de hensovede”, proklamerte som før var farisèeren Saulus (1 Kor 15:12-21).

Epost: kaare svebak@gmail.com